

مقدمه مترجم

زبان‌شناسی شناختی از زمان پیدایش تاکنون همواره زبان را در ارتباط با سایر قوای شناختی و تجربه جسمانی انسان مطالعه کرده است. در این میان، آنچه زبان‌شناسی شناختی را از دیگر مکتب‌های زبان‌شناسی متمایز کرده، تعهد آن به واقعیت روان‌شناختی نظریه‌هایش بوده که موجبات نزدیکی زبان‌شناسان شناختی و روان‌شناسان شناختی را فراهم آورده است. اما عاملی که همواره شک و تردید محققان علوم تجربی و شناختی مجاور نظیر روان‌شناسی شناختی را نسبت به نظریه‌های زبان‌شناسی شناختی برانگیخته، استفاده زبان‌شناسان شناختی از شمّ زبانی در صورت‌بندی نظریه‌هایشان بوده است. با این حال، در سال‌های اخیر آگاهی فزاینده‌ای حول این ایده شکل گرفته است که نظریه زبانی باید مبتنی بر مشاهده کاربرد زبان، آزمایش‌های تجربی مؤید اعتبار نظریه و به‌طور کلی دانش کارکرد سیستم شناختی باشد. زبان‌شناسان شناختی حرکت تازه‌ای را با هدف انجام دادن مطالعات تجربی آغاز کرده‌اند تا مدعاهای نظری آزموده شوند و تبیینی منسجم از ارتباط میان زبان و شناخت به‌دست آید.

کتاب پیش رو به معرفی روش‌های تجربی در تحقیقات زبان‌شناسی شناختی می‌پردازد. این کتاب برای نیل به دو هدف ترجمه شده است. هدف نخست، به سنت روش‌شناختی تحقیقات زبان‌شناسی در ایران معطوف است. مطالعات شناختی زبان در ایران عمدتاً با روش‌های شمّی و شهودی انجام می‌شوند، در حالی که امروزه تحقیقات زبان‌شناسی شناختی در دنیا سمت و سوی تجربی و داده‌بنیان پیدا کرده‌اند. هدف دوم، پاسخگویی به نیازهای آموزشی و دانشگاهی است. رشته علوم شناختی زبان به‌تازگی در برخی از دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های ایران راه‌اندازی شده است، در حالی که منبع درسی جامعی که به‌طور انحصاری به روش‌های تحقیق تجربی در زبان‌شناسی شناختی اختصاص داشته باشد وجود ندارد. ترجمه این کتاب علاوه بر پاسخگویی به نیازهای آموزشی - پژوهشی دانشجویان و محققان این رشته، موجب معرفی، به‌کارگیری و ترویج معادل‌های علمی فارسی در حوزه روش‌شناسی زبان‌شناسی شناختی می‌شود.

کتاب اصلی ۱۸ فصل دارد که از این میان ۹ فصل برای ترجمه به صورت گزینشی انتخاب شده‌اند به این دلیل که بعضی از فصل‌ها به مطالعات موردی در باب زبان انگلیسی اختصاص دارند که ممکن است برای کتابی مقدماتی با مخاطب فارسی‌زبان جذابیت نداشته باشند. در گزینش فصل‌ها سعی بر این بوده است فصل‌هایی انتخاب شوند که به اصول و روش‌های کلی حاکم بر تحقیقات تجربی در زبان‌شناسی شناختی (حتی‌الامکان فارغ از داده‌های یک زبان خاص) توجه داشته‌اند. سازماندهی فصل‌های کتاب از این قرار است: فصل اول برای تغییر نگرش به نظریه‌ها و روش‌های زبان‌شناسان شناختی برای پاسخگویی بهتر به نیازهای یک رشته علمی، پیشنهادهایی ارائه می‌دهد. در این فصل همچنین راهکارهای افزایش اعتبار روش‌های زبان‌شناسی شناختی و اهمیت ابطال‌پذیری در نظریه‌های زبان‌شناسی شناختی تشریح می‌شود. فصل دوم مقدمات روش‌های آزمایشی را با مد نظر قرار دادن پژوهشگران تازه‌کار ارائه می‌دهد. این مقدمات طرح آزمایشی، فرضیه‌ها، گروه‌های آزمایش و گردآوری داده‌ها را شامل می‌شوند. در این فصل همچنین شیوه سازماندهی و نگارش قسمت‌های مهم مقالات علمی تشریح شده است. فصل سوم مکمل فصل دوم بوده، برخی از روش‌های آزمایشی و آماری برای داده‌های پارامتری و ناپارامتری را تشریح می‌کند. فصل چهارم با استفاده از روش مطالعه ایماشاره‌های پیراژبانی به مطالعه فضاهای ذهنی می‌پردازد که یکی از نظریه‌های مهم زبان‌شناسی شناختی است. این فصل بر اهمیت روش شناختی ایماشاره‌ها به عنوان ابزاری برای مطالعه شناخت و تفکر استعاری تأکید دارد. فصل پنجم روش‌هایی را برای بررسی فرضیه جسم‌یافتگی به منظور مطالعه تصویرسازی و شبیه‌سازی‌های ذهنی به‌هنگام درک زبان معرفی می‌کند. فصل ششم نیز روش‌های متنوعی را برای مطالعه‌های بازنمایی‌های ذهنی زبان ارائه می‌کند. این روش‌ها، روش‌های زمان خواندن، آماده‌سازی و روش‌های خودگزارشی را در بر می‌گیرند. فصل هفتم به اهمیت فناوری ردگیری حرکات چشم در تحقیقات زبان‌شناسی شناختی از جمله درک زبان، مدل‌های ذهنی و حافظه معنایی می‌پردازد. سازوکار این روش‌شناسی و انواع سیستم‌های ردگیری حرکات چشم در این فصل توضیح داده شده‌اند. همچنین برخی از مطالعات صورت گرفته در این حوزه نیز تشریح شده است. فصل هشتم به چالش‌های مطالعه زبان بر روی کودکان می‌پردازد و برای بررسی نظریه‌های زبان‌شناسی شناختی بر روی کودکان، روش‌های منحصر به فردی معرفی می‌کند. یکی از این نظریه‌ها، نظریه کدگذاری مؤلفه‌های معنایی (نظیر شیوه و مسیر حرکت) تالمی در عناصر زبانی

است. فصل نهم به معرفی و کاربرد فناوری مغزنگاری الکتریکی (ای‌ای‌جی) در تحقیقات زبان‌شناسی شناختی (از جمله پردازش نحوی و معنایی) اختصاص دارد. محققان به‌واسطه این فناوری به ثبت پتانسیل‌های وابسته به رویداد (ای‌آرپی) از آزمودنی‌ها می‌پردازند و با تحلیل این پتانسیل‌ها می‌توانند فرضیه‌های مختلف زبان‌شناسی شناختی را بیازمایند.

در خاتمه لازم می‌دانم از دوست خوبم جناب آقای دکتر مهدی احمدی، مدیر گروه زبان‌شناسی سازمان سمت، تشکر کنم که نه تنها از ایده ترجمه این کتاب حمایت کردند، بلکه با پیشنهادها و نظرات مفیدشان، در فرایند آماده‌سازی کتاب به من یاری رساندند. همچنین از زحمات ویراستار محترم سرکار خانم لشکری‌نژاد کمال تشکر را دارم که با دقت نظر خود به بهبود کیفیت اثر کمک کردند. از همسر مهربانم نیز که در طول مدت ترجمه این کتاب صبورانه مرا همراهی کرد، سپاسگزارم. امید دارم با این کتاب گام کوچکی در معرفی و ترویج زبان‌شناسی شناختی و روش‌های تجربی مطالعه زبان در ایران برداشته شود.

رامین گلشائی

آذر ۱۳۹۸